

ПУБЛІКАЦІЯ ПРИСВЯЧЕНА ДО СТОРІЧЧЯ «ШЕВЧЕНКІВЦІВ»: ШЕКСПІРІАДА

За майже вікове існування театру «Березіль», який згодом став Харківським академічним драматичним театром ім. Т. Г. Шевченка, сценічне життя на його підмостках здобули герої десяти вистав за дев'ятьма п'єсами Вільяма Шекспіра («Гамлет» ставився двічі).

Над харківською Шекспірадою працювали відомі українські режисери — Лесь Курбас, Олексій Глаголін, Бенедикт Норд, Анатолій Литко, Ігор Борис, Андрій Жолдак та Андрій Бакіров і Олег Русов яким у скорому часі належить здобути своє визнання перед публікою.

В радянський період початок шекспірівського репертуару заклав Лесь Курбас, який в 1924 році поставив спектакль «Макбет». Слід врахувати, що шекспірівський «первісток» народився в київський період діяльності ще не театру, а мистецького об'єднання «Березіль».

Харківський етап Шекспіради визначається для «шевченківців» виставою «Отелло», поставленою на початку 1950-х вихованцем Московської експериментальної театральної школи часів Всеволода Мейєрхольда, видатним харківським режисером і педагогом, професором Олексієм Глаголіним. Музичний супровід, побудований на творах Дж. Верді, виразно підтримував художню цілісність трагічної аури, що огортала події вистави. У ролі венеціанського мавра — Олександр Сердюк. На думку багатьох, спектаклі режисера Олексія Глаголіна вирізнялись серйозним і глибоко продуманим підходом до авторського задуму п'єси.

У 1956-му році режисер Бенедикт Норд одним з перших в історії української сцени створив повноцінну постановку трагедії «Гамлет». Критики тих років відзначали чудове виконання ролі данського принца Ярославом Гелясом. Його Гамлет був швидше бунтарем-максималістом, аніж філософом-мислителем, який заради справедливої помсти вирішив поставити на кін своє життя.

Олексій Глаголін знову звернеться до Шекспіра в 1964 році, випустивши комедію «Дванадцята ніч» в українському перекладі Максима Рильського. Музику, що наповнювала дію казковою атмосферою, написав до вистави відомий композитор, харків'янин Віталій Губаренко. Слова фінальної пісні спеціально для «Дванадцятої ночі» склав відомий харківський поет Роберт Третьяков. Вистава присвячувалася чотирьохсотріччю з дня народження великого англійського драматурга.

Знаковою подією для «шевченківців» стала вистава «Річард III» в режисерському прочитанні шекспірівської п'єси Анатолієм Литко. Прем'єра відбулася в 1976 році. Спектакль був побудований на несподіваній зміні контрастних ритмів і настроїв. Дія інтенсивно розвивалася завдяки сильному емоційному напруженню, наростаючому від мізансцени до мізансцени. Характер складної, суперечливої натури Річарда доносив зі сцени експресивний Володимир Маляр. Музичне оформлення композитора Бориса Яровинського створювало піднесений трагічний настрій, чому значною мірою сприяло поєднання фонограми з «живим» виконанням музики театрального оркестру.

В епоху незалежності, у 1991-му році на репертуарній афіші театру з'являється «Король Лір» в режисерській версії Ігоря Бориса. У виставі не можна було виділити чітко визначених позитивних і негативних персонажів. На сцені діяли конкретні прихильники і противники Ліра, кожен з яких переслідував власні інтереси. На думку театральних критиків, «Король Лір» постав похмурим художнім полотном, емоційно переповненим експресивною пластикою, яка передавала загальний психофізичний стан людей перед катастрофою, що насувалася. Сценічний образ Ліра звеличив в цьому спектаклі видатний артист сучасності Леонід Тарабарінов.

За чотири театральні сезони авангардний український режисер Андрій Жолдак створив на підмостках «шевченківців» п'ять суто концептуальних вистав, в тому числі дві за Шекспіром. Особливе місце займає його неординарне прочитання п'єси «Гамлет», за якою в 2002 році вийшла вистава під назвою «Гамлет. Сни ». У ролі Гамлета на драматичній сцені дебютував популярний естрадний співак ЕЛ Кравчук (Андрій Остапенко). Над сценографією працювали два болгарських театральних художника - Кольо Карамфілов і Тіта Дімова. Авторська концепція Жолдака була неоднозначно сприйнята критикою, але, на радість прихильників цього багатобарвного дійства, «Гамлет. Сни » став лауреатом кількох престижних міжнародних фестивалів і досяг висот європейського театального Олімпу. «Сни» харківського Гамлета з приголомшливим успіхом йшли на сценах Нідерландів, Франції, Іспанії, Македонії, Хорватії, Болгарії, Німеччини, Росії, Сербії. У 2003-му році в Гдині (Польща) вистава отримала гран-прі VII Шекспірівського фестивалю і в тому ж році стала головною подією міжнародного театального конкурсу в Сібіу (Румунія). Театральний гуру, почесний президент Міжнародної асоціації театральних критиків, професор університету Сорбонни Жорж Баню високо оцінив майстерність режисера

Андрія Жолдака, зазначивши в його особі високі досягнення сучасного драматичного мистецтва України.

У цей період театр освоює новий метод так званої «копродукції», що має на увазі спільну діяльність і фінансування нових творчих проєктів, яким для участі в берлінському фестивалі «Театр: Європа-2005» стає створення вистави «Ромео і Джульєтта. Фрагмент». Відповідаючи задумам режисера, вистава розповідала про сучасну людину, про нашу країну, про той складний світ, що всіх нас оточує. Класична трагедія Шекспіра стала лише приводом до осмислення сучасних соціальних проблем і однією з найскандальніших вистав в кар'єрі талановитого епатажного режисера.

У 2009 році режисер Чернігівського академічного театру Андрій Бакіров показав прем'єру «Сон літньої ночі» в незвичайній трансформації жанрового визначення — комедія характерів. Вистава йде і понині, виявляючи собою зразок якісного синтезу оригінальних постановочних прийомів. Андрію Бакірову, завдяки оригінально розробленому світловому рішенню, вдалося відтворити на сцені ефект казкового, але при цьому цілісного і переконливо виправданого сценічного образу комедії в стилі арт-нуво.

У 2016 році прем'єру «Приборкання норвливої» створює запрошений до співпраці режисер Олег Русов. На жаль, ця комедія Шекспіра в його осучасненому режисерському трактуванні п'єси не знайшла в виставі гідного жанрового визначення, в результаті чого стала цікавою тільки акторськими роботами.

Сподіваємось, що на цьому харківська Шекспіріада не завершена, а знайде своє продовження в нових режисерських зверненнях і вдало зіграних артистами ролях.